

Krúdy tudja azonban, amit a történészek tudni nem akarnak, hogy a ritka kiváló személyiségek, a kortárs-közgondolkodás fölött lebegő elmék a gyakorlatiasság alacsony útvésztoiben érthető módon tévelyegnek, nem az elvtelenség, hanem a praktikum iránti érzéketlenség viszi őket rossz cselekedetek felé.

Történelmi analógiái miatt is érdemes tehát elővenni a *Magyar jakobinusokat*. Érdemes elővenni, de nem úgy, amiként Hollósi Gábor szövegkönyvíró a *Rádióban* tette: kényszerű és nehézkes párbeszédre tördelve az eredeti művet. A tétova történelmi hangulatokból nehezen követhető és még Gábor Miklós előadói varázsával is alig-alig hitelesedő monológ-morgások és párbeszéd-kapkodások lettek — alighanem legkevésbé a rendező: Csajági János hibáztatható ezért — olyan hangjáték-összevisszaság, amelynél mindenképp többet adna a publikumnak a regény egyszerű felolvasása. Akkor talán, érthető, intő jelként sokak elébe kerülhetne Martinovics modern jellemképlete.

L. G.

Magyar jakobinusok

Még akkor sem könnyű az irodalomból más műfajba gyömszölni Krúdy Gyula regényeit, ha eseményeket mondanak el, nem pedig hangulatokat. Krúdynál ugyanis az esemény is hangulat, de még a história is életérzés, mások bórébe bújtatott írói sejtelem arról, miként viselkedett az a fajta individuum, amilyen Krúdy maga is volt, régmúlt időkben. (Aligha véletlen, hogy Krúdy történelmi regényeiben — amelyeknek mellesleg jóval kevesebb figyelem jut, mint a szürrealisztikus hangulat-írásoknak — rendszerint a politikum, az eszme, a tartás *tétora erősei* a hősök, a forgandó életelvűek, a Saulusként és Paulusként egyaránt jelesen cselekvő, kettős életűek.)

Martinovics-regénye, a *Magyar jakobinusok* voltaképpen szeretettel, enyhén ironikus kedéllvel meséli el, miként válik a forradalom, a felvilágosodás apostolából a császár készséges alkímistája és a kezvesztettből ismét forradalmár. Ugyanarról beszél tehát a könyv a megértés magaslatáról, amiről a legfrissebb történelemtudományi kutatások engesztelhetetlen szigorral: a mártírhalált halt Martinovics ambivalens egyéniségéről.